

Про новий порядок фінансування пенсійних виплат за рішеннями судів

Для багатьох пенсіонерів отримання судового рішення про зобов'язання Пенсійного фонду України (далі ПФУ) призначити або перерахувати та виплачувати пенсію не дало позитивних результатів, а є лише продовженням боротьби за реальне отримання належної суми пенсії.

Необхідно зазначити, що Постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.2025 № 821 дозволяла ПФУ виплачувати громадянам заборгованість по пенсійним виплатам за судовими рішеннями частково (пропорційно до виділених асигнувань), через що виконання рішень судів розтягувалося на роки.

У жовтні 2025 року громадянин України звернувся до Київського окружного адміністративного суду з позовною заявою про визнання протиправною та нечинною Постанову КМУ № 821.

04 березня 2026 року Київський окружний адміністративний суд визнав зазначені пункти Постанови № 821 протиправними та нечинними.

При розгляді даної справи Київський окружний адміністративний суд дійшов висновку, що Кабінет Міністрів України вийшов за межі своїх повноважень, наголосивши, що відповідно до статті 129-1 Конституції України судові рішення є обов'язковими до виконання, а держава зобов'язана забезпечити їх реальне виконання.

Шостий апеляційний адміністративний суд залишив рішення суду першої інстанції без змін, а апеляційну скаргу Кабінету Міністрів України без задоволення.

Апеляційний суд звернув увагу на механізм виплат, передбачений Постановою № 821. На думку суду, виплата коштів «пропорційно бюджетним асигнуванням» фактично створює новий порядок виконання судових рішень, який не передбачений законами України. Встановлювати такі правила Кабінет Міністрів України шляхом підзаконного акта не уповноважений.

Суди також послалися на практику Європейського суду з прав людини, згідно з якою нестача бюджетних коштів не може бути виправданням для невиконання державою остаточних судових рішень.

Крім змістованих порушень, суди встановили і процедурні недоліки під час ухвалення Постанови № 821. Зокрема, дану постанову було прийнято без належних консультацій із громадськістю та без обов'язкового погодження з профспілками так, як його положення безпосередньо стосуються реалізації конституційних прав громадян України.

Не погоджуючись із цим, Кабінет Міністрів України подав касаційну скаргу до Верховного Суду.

Верховний Суд у складі колегії Касаційного адміністративного суду 21 липня 2026 року відкрив касаційне провадження за скаргою Кабінету Міністрів України, але в його клопотанні про зупинення виконання рішення

Київського окружного адміністративного суду та постанови Шостого апеляційного адміністративного суду – відмовив.

19 серпня 2026 року Кабінет Міністрів України затвердив новий порядок фінансування пенсійних виплат, які були призначені або перераховані за рішеннями судів Постановою Кабінету Міністрів України № 1046 «Деякі питання використання коштів бюджету Пенсійного фонду України на виплату пенсій (щомісячного довічного грошового утримання)», яка набула чинності 28 серпня 2026 року (опублікована в газеті «Урядовий кур'єр» № 179), яка фактично не відрізняється від Постанови № 821.

Згідно з п. 3 даної Постанови Кабінет Міністрів України визнав, що Постанова № 821 втратила чинність, не чекаючи остаточного рішення Верховного Суду.

Детально проаналізувавши норми нової Постанови, порівнявши їх з Конституцією та практикою Верховного Суду, необхідно зазначити, що саме передбачає новий механізм фінансування пенсійних виплат та до чого готуватися пенсіонерам.

У Постанові №1046 передбачений той же пропорційний розподіл коштів, який докорінно змінює порядок пенсійних виплат.

Згідно з п. 2 даної Постанови передбачено, що: **«Виплати здійснюються пропорційно всім одержувачам пенсій за рішеннями суду, які включено до електронних пенсійних справ та сформованого на їх підставі переліку пенсій станом на 1 число місяця, що передує місяцю, в якому проводиться їх виплата, виходячи із виділених на зазначені цілі бюджетних асигнувань у межах помісячного розпису доходів і видатків бюджету Пенсійного фонду України, але не більше від належної до виплати суми, що обліковується в переліку.**

Під час такого пропорційного розподілу видатків на виплату пенсій у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначених на виконання рішень суду про зобов'язання територіального органу ПФУ призначити пенсію, враховується, що щомісячний розмір таких виплат повинен бути не меншим за розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначений законом».

Як це повинно працювати на практиці?

Держава щомісяця виділяє лімітовану суму коштів на виконання судових рішень. ПФУ чітко вказує: «Виплати здійснюються виходячи з виділених бюджетних асигнувань у межах помісячного розпису державного бюджету/ доходів і видатків бюджету ПФУ».

Ця сума автоматично розподіляється між усіма пенсіонерами, чії судові рішення вже внесені до спеціального електронного реєстру ПФУ станом на 1 число попереднього місяця.

Кожен пенсіонер отримує не всю суму заборгованості одразу, а лише пропорційну частку від наявного місячного фінансування.

Таким чином, виплату багатотисячних судових боргів легалізували «частинами». Якщо бюджетних коштів у конкретному місяці виділено мало, то й пропорційна виплата пенсіонеру може становити мізерні суми. Формально закон виконується – кошти виплачуються, але фактично повне повернення боргу може розтягнутися на тривалі роки.

Уряд, правда, заклав «соціальний запобіжник», передбачаючи, що: «Під час здійснення пропорційного розподілу для осіб, щодо яких судові рішення стосується безпосередньо зобов'язання призначити пенсію, щомісячний розмір виплат після розподілу не може бути меншим за встановлений законом розмір прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність».

Прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, щороку затверджується Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік (зокрема на 2026 рік – Законом України про Державний бюджет України на 2026 рік № 4695-IX).

У 2026 році цей показник становить 2595 грн.

Але ця норма постанови стосується лише первинного призначення пенсій.

Що каже Конституція та Верховний Суд України?

Тут і криється головна правова колізія. Постанова № 1046 намагається врегулювати порядок виплат залежно від наявності грошей у бюджеті.

Проте вища судова ланка України має з цього приводу зовсім іншу, непохитну позицію.

Стаття 129-1 Конституції України чітко зазначає: «Судове рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку».

Позиція Верховного Суду: Суд неодноразово наголошував, що органи Пенсійного фонду не можуть виправдовувати невиконання або затягування виконання судових рішень відсутністю відповідного фінансування чи бюджетних лімітів. Брак коштів у держави не є підставою для обмеження конституційного права громадянина на соціальний захист.

Таким чином, норми підзаконного акту – Постанови №1046 знову увійшли в пряму суперечність із нормами Конституції та практикою Верховного Суду.

Крім того, Постанова № 1046 знову прийнята без належних консультацій з громадськість та без обов'язкового погодження з СПО об'єднання профспілок.

Згідно з даною Постановою Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України разом з ПФУ зобов'язано протягом двох місяців з дня набрання чинності постанови №1046, а саме з 28.08.2026, внести пропозиції щодо внесення змін до бюджету ПФУ на 2026 рік, то слідкуємо за прийняттям рішення з даного питання, оскільки без виділення коштів зазначена Постанова взагалі не підлягає виконанню.

А також чекаємо офіційних роз'яснень від Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України і ПФУ стосовно порядку її виконання.

Враховуючи вищезазначене, пропонуємо пенсіонерам, які отримали судові рішення стосовно призначення чи перерахунку пенсії, з метою їх виконання ПФУ, алгоритм наступних дій:

1. Перевірте, що Ваше судове рішення офіційно набрало законної сили та зверніться до суду з письмовою заявою про видачу Вам рішення суду (належним чином завіреного), а також виконавчого листа.

2. Зверніться до відповідної Державної виконавчої служби з заявою про відкриття виконавчого провадження для примусового виконання рішення суду, яке набрало законної сили, додавши оригінал виконавчого листа по справі.

3. Зверніться до Вашого територіального управління ПФУ або перевірте через особистий кабінет на порталі електронних послуг ПФУ, чи внесено Вашу справу до внутрішнього реєстру судових рішень ПФУ, оскільки згідно з Постановою №1046 виплати нараховуються суворо за черговістю внесення до цієї бази станом на 1 число місяця, що передує місяцю виплати.

**Підготував Дмитро Литовченко,
провідний юрисконсульт апарату ПМГУ**